

що має тимчасовий характер); інші інструменти стабілізації грошово-кредитного ринку (резервування за валютними операціями), а також повідомлювальну систему збору інформації про валютні операції; порядок дотримання граничних строків розрахунків, встановлених Національним банком.

Згідно Закону «Про валюту і валютні операції», низку кроків для лібералізації валютного регулювання буде запроваджено одразу після початку дії цього Закону. Зокрема, збільшиться граничний строк здійснення розрахунків за експортно-імпортними контрактами буде розширено до 365 днів, на відміну від сьогоднішніх 180 днів; буде скасовано валютний нагляд за експортно-імпортними операціями на суму до 150 тис. грн.; також будуть скасовані індивідуальні валютні ліцензії, натомість з'явиться система електронних лімітів; скасують санкції у вигляді припинення зовнішньо-економічної діяльності за порушення строків розрахунків, а буде дозволено online купівля іноземної валюти фізичними особами, хоча й такі операції будуть лімітованими, як і на купівлю готівкової валюти (зараз – до 150 тис. грн. на день в еквіваленті) [3].

Отже, проаналізувавши новий Закон України «Про валюту і валютні операції», можна зазначити, що здійснення таких операцій буде спрощено в кілька разів. У випадку коли економічна ситуація в Україні буде більш менш спокійною та «рівною», країна матиме ліберальний режим, що значно полегшить життя та господарську діяльність. Наразі Декрет діє за принципом: «Дозволено все, що прямо передбачено законом». Законом же передбачається: «Дозволено все, що прямо не заборонено законом». Новий Закон почне діяти з 07 лютого 2019 року.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
2. Дарина Кравченко / Валютне регулювання: Закон vs Декрет // Юрліга. - 2018// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2018/7/24/171306.htm>
3. НБУ оприлюднив проект структури валютного регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/531882.html>

Олександр ДЗЮБЛЮК

*д.е.н., проф., завідувач кафедри банківської справи,
Тернопільський національний економічний університет*

СУЧАСНА РОЛЬ ЗОЛОТА В ОФІЦІЙНИХ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВАХ

Управління офіційними золотовалютними резервами є невід'ємною складовою валютної політики центрального банку будь-якої країни, що безпосередньо впливає на можливості ефективного використання ним основних інструментів валютного регулювання, зокрема, таких як девізна політика, встановлення режиму валютного курсу, ревальвації та девальвації та вплив на платіжний баланс. Основною характерною ознакою офіційних золотовалютних резервів є те, що їх власником виступає держава в особі центрального банку.

Попри те, що склад офіційних золотовалютних резервів у всіх країнах відповідно до методики МВФ є стандартним і охоплює чотири основні компоненти – іноземна валюта, резервна позиція в МВФ, спеціальні права запозичення (SDR) та золотий запас – їх конкретне наповнення, структурування та диверсифікація можуть

як суттєво відрізнятися між різними країнами світу, але водночас можуть відображати і загальні тенденції змін відповідно до зрушень у світовій валютній системі, організації міжнародних розрахунків, розгортання світових валютно-фінансових криз та глобалізаційних процесів впливу на функціонування міжнародної економіки.

Особливою мірою це стосується ролі золота у офіційних валютних резервах. Так, у період Бреттон-Вудської світової валютної системи значна роль золота визначалась можливістю країн-членів МВФ використовувати його в якості міжнародного платіжного засобу, проте із-за фіксованої ціни (35 доларів за тройську унцію) золото поступово втрачало зв'язок із реальними потребами зовнішньоторгового обороту, що призвело до відмови США розмінювати свою валюту на золото за офіційним курсом.

Відповідно до Ямайської валютної угоди від 1976 р. відбулася офіційна демонетизація золота, що передбачала відміну його офіційної ціни, виключення з міжнародних розрахунків та проведення часткової реалізації золотого запасу МВФ. Зменшення ролі золота у світовій валютній системі відображало діяльність центральних банків розвинутих країн із поступового скорочення частки золотого компоненту в офіційних валютних резервах.

Це було пов'язано із цілком об'єктивними причинами. По-перше, такий актив не приносить зовсім ніякого доходу, а його утримання і зберігання потребують відповідних операційних витрат центрального банку. По-друге, нестабільність цін на світових ринках золота, кон'юнктура яких більшою мірою визначається політичними факторами, ніж економічними, що може призвести до прямих збитків від утримання значних обсягів золота в активах центробанків.

Однак після останньої глобальної фінансової кризи 2008 р., яку вважають найгіршою із часів Великої депресії, ситуація із роллю золота в офіційних валютних резервах змінилася на протилежну і тепер можна спостерігати діяльність центральних банків щодо нарощування золотих запасів у складі валютних резервів (табл. 1).

Таблиця 1

10 країн із найбільшими резервами золота

Країна	Запаси золота, тон	Частка золота в міжнародних резервах, %
1. США	8133,46	75,2
2. Німеччина	3369,80	70,6
3. Італія	2451,80	67,9
4. Франція	2436,00	63,9
5. Росія	1998,50	17,6
6. Китай	1842,60	2,4
7. Швейцарія	1040,00	5,3
8. Японія	765,20	2,5
9. Нідерланди	612,50	68,2
10. Індія	573,10	5,5

Висока частка золота у офіційних валютних резервах розвинутих країн може бути пояснена відсутністю у них потреби нагромаджувати інші компоненти резервів у вигляді вільно конвертованих валют з огляду на те, що їх національні грошові одиниці (наприклад, долар США чи євро) є головними валютами міжнародних розрахунків і слугують засобом формування міжнародних резервів для третіх країн світу.

У той же час події світової фінансової кризи показали необхідність мати у своєму розпорядженні певний глобальний актив, для якого відсутні проблеми довіри і визнання, що пов'язано із відносинами боргу в разі формування резервів у іноземній валюті. Саме таким активом продовжує нині виступати золото і саме тому центральні банки зберігають його як важливий компонент офіційних золотовалютних резервів, що пов'язано не лише із історичною традицією, але і обумовлено двома важливими причинами: по-перше, золотий запас усе ще може виконувати роль антикризового резерву і страхового фонду для отримання у разі необхідності міжнародних платіжних засобів у формі вільно конвертованих валют шляхом продажу золота на відповідних спеціалізованих ринках; по-друге, золотий запас може використовуватись в якості застави для отримання зовнішніх кредитів в іноземній валюті.

У зв'язку із тим, що золото можна в будь-який момент використати як засіб отримання вільноконвертованої валюти, то більші запаси золота означають більшу економічну незалежність країни і фінансову стійкість країни. Ці якісні характеристики нині, на жаль, не притаманні вітчизняній практиці формування і управління офіційними золотовалютними резервами України (табл. 2).

Таблиця 2

Міжнародні резерви НБУ станом на 1 жовтня 2018 р.

Компоненти резервів	Сума, млн. дол. США	Частка, %
Офіційні резервні активи всього	16 637,69	100
1. Резерви в іноземній валюті, в т.ч.:	15 402,62	92,58
А) Цінні папери	13 474,75	80,99
Б) Валюта та депозити, в т.ч.:	1 927,87	11,59
- в інших центральних банках, БМР та МВФ	584,17	3,51
- в банках, що мають головний офіс поза межами країни	1 343,70	8,08
2. Резервна позиція в МВФ	0,34	0,00
3. Спеціальні права запозичення	297,14	1,78
4. Золото	937,59	5,64

Як видно із наведених у таблиці 2 даних, золото складає порівняно незначну частку у загальній структурі міжнародних резервів НБУ, що пов'язано із хронічним дефіцитом платіжного балансу та перманентною потребою у валютних коштах для покриття його дефіциту, а також проведення валютних інтервенцій на міжбанківському ринку з метою стабілізації курсу національної грошової одиниці, хоча в останній період часу ефективність даних дій НБУ з огляду на курсову динаміку викликає великі сумніви.

Олеся ДЕМЧУК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Сороківська З.К.

ВАЛЮТНА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИРОДНИЙ ШЛЯХ ЧИ ЗАПІЗНІЛІ ЗАХОДИ?

Для України підписання Угоди про асоціацію з ЄС є важливою і необхідною умовою для забезпечення її подальшої інтеграції в глобальний економічний та